

Jag återgår ännu en gång till Spåhögens
 nes darningar, och påstår, att de innebära, att
 Anders ike fullkomliga frigörande friere
 Simneren. Den, och påledes ett momentelt
 författande utom tid och rum. Vi behöfva
 därför ike antaga med Gravelius, att
 Trollmannens magnetiska Sömn räkete i
 hela 6 eller 12 timmar. ty för en Communica-
 tion med Anderwerlden behöfs ike längre tid,
 än hvad som fordras för de på hvarandra lju-
 kommande föreställningarnas infäntande. Det
 fordras en tid, att inkänna föreställningas; men att
 spruta af de Dampel, som jag nedan förut anfört
 hos menniskan, uti ett beaktat själ tillstånd
 förmiga, att emottaga en mängd föreställnin-
 gar på kortare tid, än som fordras i det van-
 liga lugna tillståndet. Alldrig hos jag ännu
 hört någon menniska tala jä fört, som
 en jä kallad Reverolis, eller i effas
 författ Sayklorring; ike för man heller
 af någon menniska i jitt punda tillstånd
 höra jä barocka idser Combinerade, som
 af desas. Om det åter skulle behöfvas
 en tid för uppståndet, hvarföre en Maid
 skulle ligga en längre eller kortare tid i
 den magnetiska Sömn, jä förefaller det
 mig, som ett författande utom tid rum, skulle
 tillintet göra uppståndet. När Swedenborg fatts
 på Ulösnyck i Gotheborg, jä behöf-
 de. han ike lång tid, för att få veta, att
 Elden var lös i Stockholm: han såg det

i samma ögonblick, som Ellen kom lös; der-
fore sade han till dem, som spåfode jämte honom,
på värdshuset i Gotheborg: Ni är Ellen lös
i Stockholm. Hvar citerar detta såsom ett
historiskt factum; hvors verisimilitet af de
Närvarande icke kunde nekas.

Då vi således föreställes oss en Spådaggs
läggande i sin magnetiska form, ja behöfva
vi icke tänka på en materiel flykt till ex.
Ufrån Bergen till Hamburg, omedelbar dess
tid, som daggen behöfde, för att inkänntas
underrättelser om Skandels Expediten Delling
husbonde, siike baroda på affändet, uttan
på föreställningarnes successiva inkänntan-
de af affändningen. antingen hans egen
ande hade föremålet för sig affändligt
af förmånbar, eller hans vetande berod-
de af en rapporteur i andervärlden.

Det är utspållingen annas en Grovallius,
som har begit till med hela 6 till 12 timmas
för Spådaggs dualitet, hvilket väl
kunde vara ganska tidsräckligt för en resa
till manen. Om Hans Grovallius icke varit
sjelf en Trollkarl, ja hade han bort kunna
att detta byggande i värdet icke gänt, till
annat, än att göra honom sjelf lycklig
för Allmänheten. När man läser fläsk
kvärf från han tagit den digra Uppgiften
Om Koppars Ormen, eller Koppars Gro-
dan, som lades på en spasm. om sig om
Ringan eller Kämpen, som Spådaggs

tråntade med sig från den befästa profonien,
 så finna vi der ingen tid beständ för Tröll
 mannens dvalotillstånd. Med därevid
 har Scheffer, som citeras denna Uygift af Ol-
 24 Magnus, strax nedanföre anför Petri
 Claudi ord, da det heter: "Proiecit se in
"terram, spiritumque suum amittit, fit-
"que similis mortuis, ater de cetero
"fuscusque in vultu. Ad hunc mo-
"dum horam unam jacet vel at-
"teram, prout longius propiusve ab-
"est locus, in quo ej explorandum
"quiddam!" Uti denna berättelse är åmin-
 nade tiden för dvalotillståndet beskötad till en
 eller 2 timmar; men jag skulle nästan tro, att
 äfven denna tid tal någon afprövning. Ty
 här är människan lagad. 2 timmar utan att
 andas, så lös hos icke hafva mycket lif kvar
 när den möjligen vaknar opp us dvalan.

S. 14.

Det är märkligt nog, att icke blott en utan
 flere Författarna Uygifvit, att språ klyggen
 under dvalotillståndet icke ändrades. Utom
 oframnände Petrus Claudi, hvars dånstas
 ord Scheffer ännu omfånges på att annas
 ställa (sid 146): "Petrus Claud. ait eum: gif-
ve fin Ande ifrå sig." här äfven den Ang-
 me hos samme Scheffer berättat, att de ne-
 derfalla of besimma, äfven som Peu-
 cerus anför: "Incantator. -- subita
"Collabitur. et exanimatur. quasi

extincto illo, revera abscidata Corpore ani-
ma. Neque enim aut spiritus in eo re-
tequus esse, aut restare cum vita sensus
aliquis et motus videtur." Schef. pag 178.

Olaus magnus perives: jacet brevi tempore
velut mortuus.

Olaus Petri, Samuel Paken
och Alla Schefferi Sagesmänns fynes hafva fattat
fakten ja, att döggrens låg liksom död, utan att andas.

Tudarus perives: "Der efter faller han i dvala,
och blifver liksom halvdöd." Leam perives:

"Till slut föll han liksom död ned på marken
och vände en fadan uppas låg, han utbräckt
en lång stund!" Efter ja många Sagesmänns

intygande måtte enns verkliga tro, att
ihel Allas dvalotillstånd var tillgjort
utan verkligt, ett verkligt lyhörande

af de yttre finnas brukt, och kanske
ett hämmande af Blodets Circulation, ja
till vida, att hjernan författas för en stund

uti inaktivitet, liksom då en människas
Svimmor af en tiden blodförlopp.

märkeligt är utse hvad den Anonymus hos Scheffer
berättar om denna Sagesmänns stora anspän-
ning; Han säger: De "junga långa, allt intillvärd-

de bevisarna, och falla ned, som döda men-
flor; Arbeta och ja ganska hårdt, att svat-

ten af deras anspänning och Kroppen utspänkas!
Detta jänte anmärkingen af Dabbus Gladi

att "Spanningen under dvalotillståndet är käckla
eller nästan prest i anspänning utvisan reog

hvad som redan förut är anmärkt, att själar-
na, genom dessa förfärliga Kroppes och Själs an-
språkningar, potentierade sin organisation, för ett
större inbillningskraften till den tillräckliga
grad af öfveraktighet, hvaraf således snarast
följa en fullständig slapphet, och en inaktivitet
i hjernans functioner, som i det närmaste
liknade ett tillstånd af Stendöd.

§. 16

En och annan Själsägare, som just inta idas mot
sin hjerna med förfäringar i Psychologien, torde
härvid fråga, hvar Själs ägare, Ande var un-
der detta dvala-tillstånd? Hvaria person jag
att det kan på litet angä, hvar anden
var, som det i alla fall icke är möjligt att
bestamma tid och rum uti ett tillstånd ettom
th af rum. — Lapparne själva säga att
Själs ägare, ande var i Glades eller
i Underjorden. En del säga: i Jaabna
aibmo, d. v. s. de dödas rike, andre säga:
i Sairwo, d. v. s. i den Verld, som troddes
vara under jorden. Annars har den ofsaldi-
ga sina egna afsester i Psychologien, som vid-
färligen förbjuda en reflexion, fastän de icke
öfrrens stämma med Skarp- tankarom.
Jag har hört många säga hämta bevis
för Själens existens, och öfödlighet från dröm-
men. "Vist har människan en Själs, jagade
"ty den går och vandrar - i drömmar!"
Detta är på sätt och vis en Omvändning af
Cartesi bekanta formel: Cogito ergo sum.

Da mennesken fra Begreppet "væsende" og enes
kan abstrahere forestillingen om utstræk-
ning, så bli os Sjælavending, sådan som
Lappene tænkte sig den anden, næsten stænk-
bar, enedans Sjælen såsom væsende betragtet,
omvendt vi ville forestille den samme betrag-
et af et andet finere øjeblik, end givet, dog
ikke som tænkes såsom en flygende anden
drude mid i sekundet.

Men om vi fra Begreppet end abstrahere alle
utstrækning, så atter visserlig af det menneskelige
varat pille igennem Begreppet, ingenting andet end
en ide, en kvætte af Logos, som utan tvivnel
måtte være det værlige været, hvilket
med sin hypostas, kvætt medvetendet ligesom
ikke er indskrænket immortel tid og rum. Dette medve-
tende er der, hvor det tænkes sig være, d.v. i ingen
stedes og allestedes, d.v. i etens tid og rum. Og
i et sådant tilstand findes alle utstrækning
alle størrelser, hvilke i sig selv været inget
ting andet end, an om man tænker som, forenklet
af de finlige indtrykkene, hvilke indtrykkene
måtte i menneskenes forestilling, ligesom en
fix ide. Man har ikke nogen kvætt i sine
verden, som er den absolut første, liksom liksom
der findes nogen kvætt, som er den absolut
mindste. Hvad vil det sige andet, end at det
subjekt, som gennem sinnes organer, angtages
indtrykket af sinnesverden, står i det forhallende
til sinnesverden, at de gifne indtrykkene, d.v.
1. forestillingen om sinnesverden, måtte være
sådan, som den gennem sinnesorganer er gifne.
Men deraf følger ikke, at sinnesverden måtte
være absolut sådan, som den er op gennem

sinnes organerna gifren. Ty blotta förändringen af sinnesorganerna skulle för oss förskaffa en hel annan värld.

Om nu detta subject, hvilket vi må kalla Själ, förfedd med receptivitet, blir författ till det förkallande till sinnesvärlden, att det icke emottages intryck från sinnesvärlden: hvilken kan då hindra detta subject från emottagande af intryck från en annan värld?

Ur denna synpunkt betraktad, blir icke allena Spä lappens receptivitet för intryck af andervärlden tänkbar, utan äfven mycket, som synes mötligt i Uppenbarelser kan genom denna Uppfattning af människans andeliga Natur, blifva begripligt till ex. Bibelsn talefätt, att vara i Andarom, att få Uppenbarelse uti drömmen; att mana de döda; att hafva magt öfver de orena Andar o. s. v.

Naturligtvis kunna icke dessa sättes bevisas, lika litet som Uppenbarelserna samning kan bevisas. Och hvad är det väl af det goda vetandet som kan bevisas? ingenting annat än matematiska sanningar, hvilka stöda sig på likheten i de Sinnesorganer, hvarred Sinnesvärldens fenomenor Uppfattas i medvetandet, samt fysiska sanningar, hvilka grunda sig på samma likhet i Sinnesorganerna, andast dessa sanningar kunna bevisas. Men allting annat, som grundas sig på premisser, hvilka icke hafva sin grund uti den omedelbara erfarenheten, kan icke bevisas, och därför så vi också det ena filosofiska systemet efter det andra ramlas som Babiloniska Torri; ty så snart hypoteser eller premisser ramlas, så ramlas hela

Förstallets öfveri, att Trostkarlingens ~~hjärna~~, genom
 den ofverdrifna Prognos af Själs anfrågningen
 blifvit för förfloppad, att det iika kan emottaga
 intryck af dess finliga verlden. Då mitt
 Själens andeliga Skerfium, hvilket genom
 jämsam författande betti inaction, ~~blifvit~~
~~blifvit~~ mycket ledigare för emottagande
 af intryck, verkeligen kunna emottaga
 intryck antingen af sin egen inbillnings
 kraft, hvilket som man vet kan förmåga
 att Upmärksa föreställningar och bilde fantasier,
 eller också af föremål, som iika ligga
 inom Själens egen sfär, eller inom
 sinnesverlden omvärd. Man vet, att åskåd-
 ningen i drömmen är ofta klarare än i verk-
 ligheten, och hvar som vakna tillståndet är
 starkare, blis i drömmen lätt beskådligt.
 Ett delirium tremens, som också är härrör af
 en förfloppning i hjernan, hos Själens bättre
 förmåga än annars, att emottaga allehanda
 påvisningar eller intryck, som en annan människas
 alldeles iika kan förnimma. Sådana, att dessa
 åskådningar upväckas af Själens egen inbillnings
 kraft, äfven då den kalrige tror sig se manni-
 skor, hvilka han känner igen, fastän de äro
 döda, såsom händelser var med en fronde
 i Mononiska, hvilken för några år sedan
 hade adragit sig delirium tremens genom
 14 dagar sjukans. Under detta tillstånd trodde
 eller tyckte han sig se andarne, ibland hvilka
 flere, som han kan känne igen. Dessa andor

falsk hade ville bli omiöpta, men som mannen
hade varit öfver i flera dagar, och icke keller fiska
någon fönn, så berättade man honom att äta
Salt-fisk och fur, mjölk. Derpå blef mannen
tung och fiska fönn; sedan jag kringa den
der med. - Men att icke allt, som Frohmans
nem jag under sin dvala, var bara inbillning,
gen, fofter, kan nog prutas af ofvannförde
Exempel. Ty en föreställning, som har sitt mot-
svarande föremål i verkligheten, kan icke
kallas inbillning. När Sresenborg sade, att
elven var lod i Stockholm, så var detta
ingen inbillning, emedan faken verkligen
jä förehöll sig. Föreställningen hade jä-
des sitt motsvarande föremål i verkligheten.
Och när Jpä lappen sade för Profeten Tor-
neus allt, hvadt som hade händt honom em-
der rejan, så var detta vetande icke någon in-
billning, emedan Profeten måtte hjälps erkän-
na, att det var så, fastän han icke ville er-
känna det för lappen. Sådana fakta bevi-
ja efter min ofelddiga tanke mera, än den på sin-
neverldens intryck, grundade hypotes, att det
icke ges några andar, och att om sådana gifvas, det
i alla fall icke är möjligt för att i sinneverldens
fast väsende, att hafva något omedelbart med-
vetande af dem. Detta är materialismens
egentliga Grundide. Men denna sats är också bar
en hypotes, hvilken icke kan bevisas, och
har, emot de flera ofäktiga fakta, som bevisa
motfattjen, icke mycket att betyda.

Ifrån dessa reflexioner återgå vi till Lappor-
 nes Cerimonier, under Spänings acten. men
 dessa Cerimonier beskrefves icke af alla lika.
 Olaus Petri har berättat, att då Trollmannens
 ligger i sin magnetiska sömn, måtte alltid
 någon vara närvarande, för att se till, att ingen-
 ting må vidröra honom; i annat fall troddes
 han aldrig uppvakna. (Skeff. pag. 140.) Olaus
 Magnus anför samma upgift, att den affvinn-
 made Spä Gubben måtte af sin följare påse på
 det någontida attas, att icke någon fluga, mygg
 eller annat lefnis må vidröra honom. (Skeff.
 pag. 144.) Dessa Uppgifter modifieras något
 af Samuel Pken af den Anonyme. Den förre
 berättas, att få väl Spänamed hjälp, som
 närvarande assistenter af både könen, yngre
 (eller joika) med telar stämma; ~~och~~ Naidens
 ne med grofne, kvinnorna med finare och lägre
 röst; samt att, då Spänamed hjälp affvinn-
 mat, måtte de öfrige, som äro närvarande
 få stå, som kvinna förtfatta med fängar,
 för att påminna honom, hvad han behöfvat
 var, eller hvad han ville veta i andevärlden,
 Anuari (färes den Anonyme) kommer, som
 sig Alldrig före. (Skeff. pag. 149.) Leon Åtes har
 uppgift, att de närvarande icke få gå fram, högt
 under Naidens, drala, utan endast med lågt höf-
 kande förtfatta om magiska acten.
 Dessa spiltjaklige uppgifter bevisa väl ingenting
 annat, än att Cerimonierna varit olika uti

olika delar af Högmarken. Och om
det någon gång skulle hafva händt, att Sprä-
Gubben genom sin Allt för stor ansträngning, som
nat för evigt, så var det väl naturligt, att
de närvarande fötete förekomma detta, genom
fång och dyliket, liksom för att inverka på hjer-
nan genom finliga intryck. Detta är natur-
ligtvis blott en gissning af mig, eller jag för-
modar blott, att erfarenheten torde hafva lärt
dem, att jag eller något annat på kroppen
verkande medel, hjälpte till att åta sig förfätra
den i activitet, liksom man jages kunna för hin-
dra en, som intagit opium, från att komma,
eller liksom man genom alla handa tillstånd medel
förfökas att återkalla till lifvet en frend. Om man
lämnar jag ^{en} kunniga Psych- och Physiologer att
närmare förklara hvarja fenomenet, då jag endast
historice utgifver dess rikthet, nemligen att
språmmen verteligen dansade, frimdrade eller
lag i drala, och att han under detta tillstånd jag
tiferade, jag eller drönde

§. 10.

Strad den utgiften angas, att den affvinn-
made Näiden skulle ättas för flugor, Mygg,
Mygn och dyliket, så läres detta hafva varit
någon vidskynlig föreställning hos de när-
varande assistentene, hvilka troligen frutä-
de, att Gansflugor kunde vara utskickade af
någon annan Trollkerl, för att spräda Näiden
under des drala. Någon annan grund till den
na ytterst noggranna föfistlighet finner

jag icke. Deuceri Uygift, att Sjämännan
borde vakna opp inom 24 timmer; anför jag
knapt vara borta att nämna, dereft icke menis-
gen är den, att han borde berättat, hvad han fått
inom 24 timmar; Ty Scheffer, som anför denna
berättelse efter Deucer, har icke nog tydligt ut-
tryckt sig på 140. men att panta af Olai Petri
Ord, som utefter anföras af Scheffer på samma
Ords, tycker icke Meningen hafva varit den, att
på Lappan någonstans behöfve en tid af 24 tim-
mar för att ligga i duska; Utan han kunde
inom 24 timmar gifva besked för hvad fall
som händde, som man ville veta af honom:
Så har jag utmärktone förskallt Ol. Petri af
Scheffer anförde Ord: As quasvis res quospi-
tas licet aliquot centenis miliaribus ab-
fuorint, norunt respondere, idque intra
quatuor et viginti horarum spatium
posunt prestare. Detta vill säga, att på
Lappan kunde gifva svar på en framställd
fråga inom 24 timmar; ~~at~~ man däraf följas
icke att han behöfve på lång tid eller en bit
deraf för den egentliga magnetiska Sönnen.
Ty Lappan behöfve en välligen en tid, för att bereda
sig till denna vigtiga förrättning; dereft icke hans för-
förmåga var så utöfverad, att han kunde på i vakert
tillstånd) han måtte först fatta. Så måtte han
väl äfven välja passande Subiecter till Aspiranter.
Ork hvann vel, om icke det naturliska medel
som den i Konsten mindre öfuede förhållan tog
in, verkade långsamt, så att på Lappan
verkligen kunde behöfva någon half dag
för att komma i riktig veta samhet.

Det är someröd anmärkvärdigt, att ingen bland
alla de författarna, som skrifvit om detta ämne
kommit under fund med själva kemlighet.
Ty utan tvifvel måtte de gamla spåhvar-
ne hafva haft sig bekant något kemligt med-
tvismed de vetkände på sin egen organiska
öfversättighet, hwartill rådfj för voss af Naturen
disponerade. Och då de måtte författarna be-
rädda, att Konsten måtte lida, och att ingen
som ike gått i Skola hos någon öfvetbars
Näide, kunde bli en Trollkast, ja så det en
följt af fakens natur, att Näiderna hade nå-
got kemligt Konst, hvilket de förfälligt dö-
de ike Allenast för Pretern, utan öfven
för alla andra i Konstens inringda personer.
Ämningarna är det nu en Allmän Opinion
bland Lappas och finnes, att den, som skall bli-
va en Trollkast, måtte outhörigen hafva
att beställa med de klödar. Jag har hört,
att man tager Salivan af en död männi-
ffas mun, när man vill förtrolla någon
att blifva sjukas i sig. Detta skall blan-
das med något af örmen och någon
annans fjörja, som jag ike kan näma
hålla för några Uplysning om. Men detta
är förmodligen baraocusocus, hvar-
med man förtrollas det egentliga med-
let: ty utan tvifvel var der något, då den
som skall blifva sjukas förtrollad, måtte nar-
ras att taga in en fada, der dofs i brunnin
eller annan dykt. Mätrända skände öfven
Lappans, Näider några Amphodifaca,
eftersom det ämnas öfven bland Allmogens
i Vesterbotten, talas om kärlekdykt.

Både Olofs ³magnus og Olaus Petri
hafva berättat, att Spökens häntade något
skänke från den som besöket i underdalen,
men detta döres visstligen vara en fabel, som
man snarare kan i sitt värde. Olaus Petri
ord äro så lydande: in Uberiorum rei con-
firmationem, Cultrum, Calceum, Annelum
vel aliam Conducenti notam nam
in Bone legationis expedito Taffionium
repositat. Schef. pag. 140. Detta tykes visst-
ligen vara ett locus proci, som afvengas
alla Taffjelskonster.

Visstligen har jag hört en berättelse från
Munionsiska om en trändelse, som skall hafva
tinit för en 60 a 70 år tillbaka, så är den som
från des's traktens kom att göra en resa in
åt Ryfka Lappmarken, og träffade de några
Lappar från Kola trakten, om hvilka For-
neus og v. Vester berättat, att de funnit
de argatte Trollkarlar som man säger
sig vil motala. De hade där som från
Munionsiska träffat en deppelkärning, som
verkligen skall hafva visat prof på
sin förmåga att trolla. Länsmannen
hade naturligen gjort Nam af deras Troll-
dom, og sagt dem, att de endast gjorde sig till
för att förämnas folk. Da hade Kärning-
gen yttrat, att Länsmannen skulle nog få
se prof på hennes förmåga, og det.

derom skulle han blifva Opvettes Öfversty-
god, när han kommer hem. I det samma
hade Kärningen gått, och efter en liten stund
kommit in igen. - När Länsmannens kommes
hem, funder han sin hustrus något illa när-
ande, hon frågas, hvad i All världen han
gjort åt en Kärnkörning, som på en viss
dag och timme kommit in till henne med en
flask full med blod, hvilken Kärningen
velat tvinga henne att dricka. Länsmann
kan sörivas sig då, att det var samma
dag och timme, som han retat med Kärn-
Körningen i Ruffa Kappmarken.

Om denna historia är sann, som minna
Sagesman hafva föräkrat, på är den viss
märkvärdig jäfvel prof på en Reproser-
tatis Magica; ty att Kärningen hjälpte i de
bens grötte, skulle hafva varit en 50, à 60
mil fram och till baks på en liten stund,
det frides omok Alla Naturlages, om
Länsmannens hustrus fenomen eller offending
organ kunde hon möglijen verka, och derv-
genom upvärka en föreställning till klar
som i verkligheten; ty det är tydligt på väl
af drömmen, som af Andra Psychologiska
fenomen, att en offending investes i hjälp
va själen, är lika klar på ofta klaras
än i verkligheten; och en jädan inve

afklædning kan af den afklædte ikke, under
hjælpe af klædningens stiftelse, som en værdig
afklædning erklæres. Si vide for sig selv
ringene havde den underlige form, som
att forfætte sitt mestende jag utom tid
om, ja ved det for kunne liges omøjghet
att innom en tid af några minuter, förfætte
sig i Rappost med dänsmän, ordanem
af faldet kan kanne utvärda den för-
närda afklædningen.

Med afklæde på Spakapparen förmåga
att hända något tiller förmåga af lögnen och
må detta Edangel tjana till uplysning. Men
ingalunda är det någon försatt, och daf-
ben må fatta faller, som kan behövas dock
likväl med det beting, att den ju af sin
dumhet eller af total brist på insigt. Psyke-
logien, förmåga verkligt historiska fakta att
af mig icke ena är att förfætte kräft.

§. 21.

Det föregående kan vara nog sagt om Spä-
pares Spädomskonst eller Siar förmåga. Vi böra af-
ven nämna något om fallet att lära sig Spädoms-
konsten. Torneus berättar desom följande (sid. 20).
"Dokt må jag det uppenbara, huru de blifva
"Trollkarlar. Alla läggas till intet yamira
"Natur, ej heller äro de alla lika konstiga deruti,
"icke heller veta de, eller nu på denna tiden vija
"de veta af trolleri. Men somliga blifva fasa-
"ne af Naturen, somliga ex informatione et
"reflexu.
"De som af Naturen blifva sjuka i me-
"ritia, då läres kan något: på spaghet bequ-
"na att phantisera; blifver kan andra gången

"hårdare frukt, då för han ja och låra mer;
 "men blifvas han tredje resan betygen, det är prä-
 "raft og gån på lifvet: då för han de alla djef-
 "vullka tyner, og blifvas i Trollkonst perfect
 "lörd. Det hafva de själve, fadane incantato.
 "res för mig bekant, de som hetro lepererat fina
 "Fremmas ifrån sig, og lafrod ofvingsfva fadane
 "Ochritelig konst. Men derhos sjaja de, att
 "de, som af Naturen og gånns fruktadom
 "fadane konff hafva fått, att liknib uttan
 "Trumma ofte framvarande ting, ehvad de
 "vilja eller ikke!"

Detta har Torneus berättat efter språ-
 "nes egen bekännelse - og man finner deraf, att
 "språtrumman egentligen ikke behöfdes, för den
 "som var en veritabel Trollkonst.

Torneus omtalas cifvorn på samma stäl-
 "le, att somliga blefvo Trollkonstler, gånns in-
 "formation, men hvorn den Konsten egentligen
 "lärdes, det har han ikke fått reda på.

S. 22.

Josefus har upfattat falken eragob ansvor-
 "lunda. Han jagas sid 74." De unga män, som
 "voro Candidates till fadane (Näide) Embeten
 "fingo somliga typpen banelser af Gudarna,
 "en under form af Saiwo-Gadse, än i för-
 "nen. o. f. v. Saiwo-Gadse pågåse sig under
 "vifa fadane Candidates, los, stamband nedse
 "va dem till Saiwo, för att les se under-
 "visning af de affomnade Näiden.

"Sådan Kandidaten var väländri undervisad
"till de fäster, som höll till Trollväsendet
"fä blef han invigd i sitt ämbete genom följande
"ceremoni. - Det hölls en sammankomst
"emellan flere präster, af hvilkas den
"äldsta prästen ställde sig tillika med den
"äldsten utom för dörrarna af deras kyrka, fä
"att deras fötter lägas vid kvarnen. Där
"af rullades den Ringa prästen joika
"na. Om noll deras salvo eller präster
"gäde infann sig; som frändsk och gill
"afnes deras fötter in i rättel, fä att
"den unge prästen Allena förmått
"och kände att säras - Guds rorde vid
"andra gamla prästen ike kände detta
"vidrörande, utan allenast fann tecken till
"Säras Guds närvarande; då blef
"Kandidaten frast och i det öfver
"ifrån hvilken stund alla nödgades
"känna honom. Gåsom fäst. Från den
"na stund började prästerna eller Säras
"Guds, att förtrödjare ungas med
"den unge prästen, af hvilka han kunde
"utvalja fä många som behögde till
"fina prästers skolar!!
"Man af denna historia bli man rika

desd. Högskola; och förmodligen bestod juiff
den förnämsta Frölskonstens dand; att förskem-
liga, det egentliga utbild. Jussus öfnes fatter
Var Sairo-Gadje, med "Hissas" ett slags
Genies eller Tunt Gubbar, som man tror på i
Korrigs.

S. 24.

Att Naidane voro Lappenes Läkare, be-
rättas nästan af Alla Författarne, som skrifvit om
dem. Jussus säger sid. 69. "Som Lappene hade
"den tanken, att deras afförhållande vännas för-
"orsakade den Alla slags sjukdomar, ja öfven
"Hjerta döden, antingen för att hämta dem,
"till sig, eller för att proffa dem för något be-
"gänt brott: så löbete de fallen Naturliga
"Läkemedel; utom Naidanes, måtte göra resor
"till Jaabua aims, (de dödes rike) för
"att blivna de voregade ~~vad~~ värderna,
"samt proffa de Sjuka till hälften. Då
"fäledes Alla som voro förgjorde, eller annas
"hade någon Krämpa, frågade råd af Nai-
"dene, så höllo Naidanbetet ganska vigtig.
"När en Jaabua aims resa företogs, kom
"det en på hvilken hade den ståtaste
"4. Dielle eller Dirri. Naidens alde prätk
"te sig vanligen till 50 ar; ty när han
"infatt sin. tänkes var han till fördel,
"deltig mera". Denna gifvande gift
"is omnes öfnesens frammanne med den

allmänna opinionen; Man tror allmänt, att
sa, Trollskall icke duger till någon ära,
här kan mistat tänkas. Hvad som anseras
fortfarande af Herrens anförde. Lygfla
Ordas Dielle eller Dirri, är icke godk att
veta, då berättaren, icke gifvit någon förklaring
deröfver. Dirri är antas en fågel, Storra
huru d. m. hända anses denna som
en Trollfågel, med hvilket tillhör nä-
den skulle göra en resa till Skades.

Samuel Rahn (hos Schep. pag. 142, 143) berättar
äfnar, att de Sjuda Sökte Naiderna, att de miste
offra åt Gudarne eller åt de döda, hvad hälso
Naiden föreskref, hvarvid Torrens tillägger
att de som icke gjorde någon flada åt folket
eller ja, anses Spadom, Rosten lof, men
de som stollade ja, att någon de af tog flad
da, anses af Japaner i allmänt för elaka.

§ 24.

En mycket ryktbar Spä dogg, som ännu
befru i Folkets minne, fanns i Dalea
Lagmanst på 1640-50 talet, och kallades
Peritarvoro, den festlige
hvilket lär hafva haft afseende på den förmåga
att antaga & olika fladad. Denne Spä
Laggs fader kommande de döda, efter behag.
Den icke mindre namnkunniga Spira Grotte
som ju den tiden var gift med Gunnar
mista i Alftedra, hade genom sitt namn

Ät sig många Spåtrummor af Lapparna, hvilka den
förnämde till Antiquitets Collegium i Stockholm.
Honi sjukande en gång kastadt på en merksam i
Yorkmark och mape då Wenka efter Spådagi-
par. Kretarvorok, för att friga honom om
Sjukturans utgång. Sedan han fått sig en
Gyn brännvin, började han som vanligt att
protetiera sin organisk, till dess han
affvinnade, och efter upvaknandet fada han
till den Sjukas: Dir Själ för opp efter
Saggat träffe (en Sjö som ligger nära
Quickjock i dulea Lappmark). Storra
Groth låt liberal chum däliz till hälpan
föra sig från Yorkmark till Quickjock
trosett han hade sitt hemvist, men sag
på. Sagan, som Spå dappen hade förut
fast, på Saggat träffe. Kretarvorok
var den fjfta rannkunniga Spå Lopp, som
Sagoma omtala i denna del af Lappmar-
ken, hvoraf man kan seuta, att de verkliga
Trollkarlarna voro fällsynta.

D. 24

Huruledes Spå Lapparna troddes trolla ihjäl
människor af Boskapi, eller ejjeff genom troll-
dons förordalen spada, har ikke allenaft blif-
vit berättadt af några författarna, utan frukt-
tän för Trollkarlar och deras spadande Spadom-
kraft, vill ännu hänja vid ätspilleta bland
allmogas. Torrens och Fadersen voro båda af
den starka, att de verkliga kunde
skada folk, eller till och med förgöra man

respektens genom Trolldom, tvärsed kan jämföras
den ofransförs anförda berättelsen om en Hand-
lande som kastade ögn blod. (S. 6). Detta är lik-
väl en fabel, som jag måste lämna derom. Jag
skulle väl vilja förmoda, att denna Skadan
som förorsakades genom Trolleri, tillfogades en-
nom några naturliga medel till ex. Går, som
jag följt förklarar i följande delar. Eller genom
inverkan på den lidandes inbillningskraft.
Den som blir hotad af en för verklig anse-
Trollkar, kan ju lätteligen bli på flykt
af den fruktan för hotelens kraft och full-
bordan. Så viten Själsstyrka har oftast den
otrogna ropen, som icke kan anföras på helt
och hållet. Det hvar danda Förfynnen vänd, att
en hotelse af en Trollkarl berkes mena
på hans nervsträngar, en Guds hotelse
i ordet. man har nog hört och sett exempel
på, hurledes afren den halbbildade bär en
fördelad respekt för allt, hvad Trolldom heter.
Gottlands anmärkning: Tacit. andens ifrå-
Fiinone) fordras, att Patientens skall tro
på Trolldom, verkande kraft, som
verkar det icke utan tvifvel måste inbill-
ningar verka det mesta. Och då människans
Kan dö utaf fruktan, utaf glösa ofis ja
Kan det väl icke vara för underligt om en
af Annan blifvit frukt af en oförlig
Trollkarli hotelse.

Scheffer har pag. 144, 146 rättat Lieglers
 samt Olai Magni felaktiga Uryktas om
 Trollskott. Dessa hafva nämligen inbit
 sig på Naidena hade blygds, hvilka de
 utgånde på Menniskor of Trofky. Lieglers af
 Scheffer citerade ord lyda som följer. "Faci-
 unt et i plumbo jacula magica, brevi
 na, admodum digne, saque amittunt per
 "quavis disjta loca in eos, de qui-
 "bus vindictam expetunt." Och nästan

hvarna ord hos Olai Magni repro-
 duceras, hvaraf man kan finna, att des-
 sa Författare skrifvade duktigt af sitt
 eget, när det fattades dem behöfve om rät-
 ta förhållandet. Det har icke heller be-
 kräfts Scheffer stort bättre, när han, stän-
 att citera någon fagesman, på under-
 tigt. Jätt beskrifves sin Tyre, som utan
 tvifvel skall föreställa Baran, hvarom
 Scheffer skrifves på följande jätt.

Ceterum, quod Petrus claudi scribit
 fieri per Gan apud finnos et fin,
 Lappos norragio, id Lappones alii
 dicuntur expedire quodam Tyre. Est
 autem Tyre nihil aliud, quam pi-
 la rotunda, nucis juglandis aut po-
 mi mediocris magnitudine, ex
 tenera lanugine, sive Animalis

"Allicujus, sine musci Conglomerata,
" terris, ubique equalis, ponderis sui.
" qui, ut quae intus videatur cava,
" Coloris ex flavo viridi at cineres
" quasi Compositi, ac mixti sic ut fla-
" vis pallida provaleat. ---

Sedan berättes författaren, att han fått en
fadan machin ifrån Dalone, of timäggar.
" Hanc Tyre apert animatae arte pecu-
" liari atque mobilem vendi a dappori-
" bus, ut qui eam sibi comparavit, cui
" volent autem sibi iuxta aliosque
" perfradere, se cum ista Tyre sua
" simul posse immittere, quidquid
" deinde velint, serpentes, bufones,
" mures, alia id genus, quibus cruci-
" atur miserrime, cui malum hoc in-
" fertur. Per egre porro Tyre hunc
" itinere Celerrimo, infra turbinis,
" aut emissa teli, sine globi, quo in-
" itinere, si quid aliud occurrat a-
" rimans, quaecumque fuerit, illud in-
" id malum incidere loco altioribus,
" atque adeo aberrare non raro a
" destinato, et innoxium plane afflige-
" re. neque desunt tristia hujus rei
" exempla etiam nostris temporibus.
" Sches. pag. 148. 149.

De jäml jätfra Tjjuinen som upgiften
om des bruk tycket höra minnerat ifran
Dakana, ja har jag miss affertisa Schefferi
ord, ifall det vore någon, som kunde up-
lysa, hvarvidt. Folket i dessa trakter
verbeligen varit fadur, som Scheffer har
upgitt det. Gravallius har äfven repro-
ducerat samma upgift, efter Scheffer, med
det tillägg, att "var Svenske Allmoges an-
nu i dag jrotas emot en vid jordens kring-
"prängande Väderpuff, som ett jg omfattar
"Allu lättare lammn" med afseende der-
på att Tyre troddes fara fram som en
Väderhvirvel. - Uppgifterna om Norriska
Lapparnes Gan, äro redus affertisa i första
deln af Lappiska mytologien.

S. 27.

Jag vil äfven putligen anföra något af de
Gamle Författarnas berättelser om Troll-
konsten, ehuru det mesta, som derom är skrif-
vit, synes vara bara Galimatias, förunled
af Svenske och Norriska Allmoges vidskräp-
liga Trockfullhet. Scheffer har ikke kun-
nat få någon underättelse om Trollkon-
sten af de Författarne, som nämnas kände
Lappiska Troknuäsende. Haken Piken, Tor-
relies, eller Jesper har något derom. De som
Författarne, hvilka Scheffer citerat i detta
afseende äro, Dieglar, Olaf Magnus

Petrus Claudi seu Damianus à Gales. men
Ingen af dem har skrivet anför, ett en-
da historiskt faktum, hvar på sigif-
na grunda sig. Hvar vill synes, att desse
Författare endast affskrifvit de vidunderliga
Sagas, som cirkulerat bland mängden.

Lieglers Ord om Trollkonster äro följande:

Magicos nodos tres nectunt, pendentes
a toro; ubi unum solverint, cuncti
ventos tolerabiles, ubi alterum vehe-
mentiores, ubi tertium, movent apor-
tam tempestatem, quemadmodum
et veteres fulmina eliciebant!!

Olaus Magnus sjuter på de i på
Finnarne, of berättas: Finni inter ge-
teros gentilitatis errores negotia
toribus in eorum littoribus con-
traria ventorum tempestate im-
peditis, ventum venalem exhibere
mercedemque oblata, tres nodos
magicos non Caspoticos, toro con-
pictos iisdem reddere solebant.
eo servato moderamine, ut ubi
primum disolverint, ventos
haberent placidos, ubi alterum
vehementiores, et ubi tertium
laxaverint, ita feras tempe

stater. Je prospuros, ut nec oculis extra
prooram in certandis se opulis, nec
pede in navi, ad vela deprimenda, aut
in puppi pro clavi dirigendo integris
visibiles patirentur.

Petrus Gaudi jagar: "Han (Trollkarlen)
"kan göra och upväcka hvilken vind han
"vill: han kan i fyrmaket göra den vind,
"som blåste i hans födelse timma."
"De som köpa vind af honom, dem
"går han ett fjöre eller band, med tre
"knutar på. När han uplöser den för-
"sta knuten, får han mättelig vind; löser
"han den andra knuten, får han god
"vind; men löser han den tredje knu-
"ten, då går det ike af utan spejps
"brott och manspillan!"

a Göes har berättat, att Trollkarlen
kan stoppa ett seglande spejps i des
fart, quod malum falo virginum
excremento foris navium et trans
fris illis curatur. Hvarid Schaffer
tillägges: mibi per spissimum per
excrementa virginis sanguinem
manstruum induere. Schef. pag. 149.

§. 28.

Engen har dock kunnat berätta af hvad
Anne trollknuten bestod, om den var

af menneskeskeim eller Renskeim, forfø-
elligad. Så vidt som man kan gøre nogen
Ghutfatto af nu vorande Follets, ja vi
øste i Rolleventen hafve innehællik
nagot af de døde, gennem hvilkes telt-
hjelp vindarne formodligen Uværettes.
Jeg har i min Brandorck hørt en Historie
om den forut omtalte Spæ Lappens Kreta
vurook, når Vargarne en gang hade for-
skingrat en rike Lapps Rensjord, hade Ren-
svurook skaffat till bakes hela Ren-
sjorden genom sin magt åfver de døde.
Han hade nemligen best hela Lappsa-
miljen lägga sig og forve i godan ro.
Sjelf hade han, lagt sig bredvid den
rika Lappens Alekta stotes. Spæ Lap-
pen började då ett kvistla; skastin-
funns sig hans hjerfte andar som ett
starkt. Jusande, ja att Rensvurook
gjelf tillfada dem, att de ikke skulle
trampa ned folket, som lag i Kätan.
Han gaf desja andes ordres, att hänta
till bakes Rensjorden, hvilket åfver
skedde 3 gånge, efter tvärandra hö-
de folket i Kätan, hure Renshor-
den kom som ett urvæder, fätthedes
till Kätan, men forst i de gån-
gen var det den verkeligh

Rentjondau, som hade infinnit sig vid
teaten. Jag ansåg denna historia för sin prof
på den allmänna Folke tron, hvaraf hufvud
sakliga innehållet är, att nådelse hade
att göra med de döda, och att de kunde
kommanderna dem hvort de ville, hvaraf
ockfä blis en följd, att Trollkanten, desett
den hade någon kraft och verkan med sig
utan tvifvel måste vara förfärdig af nå-
got erkönt Anne, och att det det troligen in-
nehåll något af de döda. Man har ännu
en somman term, som tykes antyda, att
någon för detta afliden kvinna skulle
giva god vind, då man säger: Blås Cajla
Och, hvarfva Norrmännernes Drängen
plagas ju stundom fatta sig att ro i fören;
men då skall man veta att båten för
dugtig fark. - Jag lammes Trollkanten
med sina vindar på sitt öde; ty då
Berättarerna inte kunnat uppgifva något
bestämt factum, ja är det alldeles omöj-
ligt, att undersöka den saken vidare, än
att man kan medgifva, att det varit en
Folke tro, att språk hvarfva kunnat aftas-
komma hvad slags värde som hållit ge-
nom den ofren outalade Trollkanten,
Hvad a Gös berättar om Trollkarlens

en förmåga, att hämnas ett förlorat speg i fortet,
har afren en rådgöring med församling i den all-
männa Folket, hvarja jag vill anföras i
göra exempel. S. 29.

På 1650 telet var en Präst i Arjeplog
vid namn Herr Pehr (Noreus Jellström)
Den tiden voro ännu Lapparne i Pitea
Lappmark mycket vilde. När Natvarden
utdelades hände det, att Lapparne beto
fast i Kalken, för att få fluta uti sig
mera vin. För att förekomma detta, måtte
Herr Pehr dela ut vinet med sin fäst.
Ibland sådana vilddas måtte ofta köpen
och Knyttväfven göra tjänst. Herr Pehr
hade en gång i sin tjana detta gifvit en
Lapp en orfild med den effect, att Lapp-
par dånge og förmade för evigt. Men
som ingen Annan var närvarande
så tog Herr Pehr helt beskedligt og
gräpde ner liket i en grof bakom Dörr
gårdar. Om varen skulle Herr Pehr
flytta från Arjeplog till Silbojocke med
hela sitt bolag, og som den tiden in-
gick kyrkogård samt i Arjeplog, så
beslöt Herr Pehr, att föra liket med sig
till Silbojocke, og begrava det där i
tyfhet. Liket lades således jämte an-
dra effectes på Räiden / En rad af ämnen

Jon dröga. Lapp) men då Raiden kom-
mit ett flykta (ut på Korravan/En stor
sjö), så gjorde den eftersta Renen alldeles
stopp, och gick ej ur flåcken. Lappien, som
förde Raiden, tog sig då före, att se efter
hvad som kunde vara i denna Renens
Lapp, då Renen ikke ville gå. Och när
han löfte opp. Lappet som han der till
sui stora förvåning ett lik. Detta var
jälledes orsaken, hvarjore Renen ikke
ville gå.

Ett annat Exempel. Efter Freden med
Ryssland 1809, måtte Cronsteds kyrka
som i det närmaste blef utan försam-
ling, flyttas ner till Palojoensuu allt
på Rysska sidan om Ritsgränsen. Ibland
den, som förde ner timmer af den norra
kyrkan var en Finne, hvilken redan på
öppresan till Cronsteds plågades af de dö-
da i fönnen: då han, somlignade hade
sunnat i Vatttaises, började han jämsa
sig i fönnen, men hans fjds kamrat flöt
uti honom, och väckte opp honom, hvarvid
den upvaknade sade: hadu du ikke väckt
mig, så hade de döda vitt dräpät mig.
När de på återresan komma på Pä-
refuando, så gjorde hästarna halt, och
ville ikke gå ur flåcken. Den Karlén,

som hade blivit plagad af de dötteri: "Knutta-
jes, sade att det var fullt med fadare
kyrkofarare, som hindrade häftarna, att
gå framåt. Den andre sade sig ike ja
någonting. Då sade den förste: titta
genom åskåpet, mellan lotarne på kä-
stern så får du se dem. Han så gjorde och
tyckte sig verkligen se allt först med
folke framför häftarna. Då tog han ryck
och ville bana sig väg med dem; men den
förste... de fin... ~~han~~ bli sade: låt bli!
Det kan spådas dig själge. Den allmän-
na folktron var, att de döda ike ville
att Enontekiö kyrka skulle flyttas, och
därföre stälde de sig framför häftarna!

S. 40

Man talar ännu om, att det fins fadare
Trollkarlar bland Lappas och finnes, som kan
na antingen fixera tjurkon på tjurfodret
eller också tvinga konen, att baka till
baker det stulna godset. Detta tros påver-
kan, sett Trollkarlen låter de döda
samtäta tjurkon. För några år sedan
kunde sig, att en häring började ståla
af en flåda på Kolare markerna. Men
härigen blef fast vid flåden och flög
ike ut flåden. Några vänner, som
kunde gå till flåden, hade märkt
att ~~han~~ det hela dagen och frös för-

offentligt, emedan det var horribelt kallt
den dagen. De frågade derför ägaren
till släden, hvad han kom åt köring, som
stod hela dagen vid släden. Ja ja! sade
han: Jas. Kom der är? Sedan gick ägaren
till släden dit, och gaf köringen en sprik
och bad henne mindst vaxa till nästa
gång. — Detta är en icke befriad jaktli-
gaffe, som förhinder anföras om Lapparna
Trollväsande. Jag har icke sett något an-
dra Ekvägel, som jag kan kalla för veri-
tabel Trollari, och gles matte det sanda.
nu förtiden vara. Jag har ännu förtiden
vinter 1844 v. eff. genom alla Svenska Lapp-
marken, och träffat Lapparna vid alla mark-
nads platser, men på intet ställe har jag
hört någon enda ontala, som skulle kunna
na anses för veritabel. Trollkarl.
Visserligen finns här i församlingen en
gammal Köring, som tros vara en spär-
quinnas, men hennes spädones äro nog
problematiske. Hon blef en gång ett köd
ur en borgstuga af trane borgas be-
tyntes, då hon började joika och framle
i fyllan. Hon hotade då Köpmanne
med desja ord: "inte ska Köpmanne
ändå hundarne slå på Er nästa år!"
Och händelsen gjorde, att bägge Köpman-
ne, dock kände samma sak. Men om
detta var ett förutseende, eller blott ett

infall af Kerringen, vet man icke. Allmogens
tror visserligen, att det var en frädans. Sam-
ma Kerring blef en annan annan gång
för fjordna ordale det portet för en
Nygbygger fluga på Karesvanda Nybyggare.
Hon hotade då, att Nybyggaren icke
skulle dö på den batten, der gördas nu
fjod. Denna frädans är icke gånge; ja till
borden, men den kan möjligen inträffa, an-
den samma Nybyggare las dömd, att flytta
sin gård till ett annat ställe. Med
betymerligt syntes denna Kerringens an-
föring, då hon hösten 1842, var på
en af sina söner på 6 eller 7 mils afstand
från Karesvanda, och vifte för husfolket
berätta att jag lag i Karesvanda
sattan ingår hade förbats den tiden på
den och hettan Karesvanda och det enftade
Nygbygger der Kerringen var. Hon på
skone förut säga var någon brist på
den skall komma. Församlingen, och
det på fallan felt, ja att denna Kering
tycker lefva en anings föring, som
är betydligt nog.

S. 41.

Detta är nu allt hvad jag vet om Nybyggare
betyttade Trowden. Hvad angår den
konst, som somliga inestaf, att döpa
Ordnar af Göttingas, att flamma blod

att få en bild att gå till baks och för
främma; ja tros jag i det längsta, att jag an-
ser genom statuelijer medal, yastän det
for ja inte för profana ögon, som detta
skedde genom figureri och protining; ty o-
mögligt synes det åhinnförelse för den oin-
vignde, ett blotta ord, skamlighet, fullt och
med en viss kempe finnes framning ettala-
Men vel att finnome Åro uti jagane
des figureris större möttore än Lappor-
nioner jagan afven i Allmänna Opri-
vi hoppar, att Finland, Lappmarken; och
de statta Runna utreda, Mythologer tor-
figureris besta; an jag har Runnat göra
med daggene. Om jag minn rätt, ja
berättat jagom i fina aitetänningar om
Stemi Lippmarken Runnades en finne
Vande hade lärt sig konsten att fanga
Räfver genom figureri. Man hade Runn-
ligen lärt sig självas ordan, even haile
dort ike gift något förföle med deras
användandet, förr an det en vaktens dag
föll honom in att förföle, hvad de
kunde hafva för verkän, nos han fatte
ut Slagjern. At Räfven. Ut i den Ram
Ja, som då skulle läses förekomma ibland
änest följande ord: Rette minner,

minä Perkeleen. Bonden tänkte, när
han läste denna ramsa, att det väl icke mät-
te hafva stor betydelse; han ville blott göra
ett försök, ty han trodde icke själv på den
underförstådda profeten af det kemiska ordet.
Man hade senare flutat
läsningen och vänt sig vingen till Senajern
fä stekte. Råfven: Saker. aj! aj! tänkte
Bonden. Det var ett annat tag. Man återvände
försöket, och för hvar gång han läste de nä-
sta ord, fött Råfven fäskti hvar
ord. Och den Lufaren gifva hvad dessa
ordar: Kette Minnen, minä Perkeleen!
innebära. De innebära i ~~ingen~~ ~~ingen~~
ting mindre, än att förlofvande af Djefven
den. "Råfven (huru vara) min, (och) jag i
Djefvulen.!" - Emellertid blef emmen
ängertöpt efteråt, sedan fötta glödjern
äfers Råfvarne något kvaldat. Man
började nämne bejuna sitt obetänkta löf-
tel och tog till baks, fins ord; nästa gång
han fötte ut sina Råfjern, brullede han
intet signeri. Väl fülle han då inga Råf-
ven med. Man kan ansåg ändå för sådligt
att icke göra oss för säkert med läsningen
ty han tänade att det kunde hafva elaka
följder. Jag här berättat handelen, som
den blifvit berättad för mig, och äfers
lemnar sedan af Lufaren, att göra
de flut/attjes varit. behövas.

Älskade ges det ätspilliga kring användande
charbatarer, tiggare och ätspilliga
föregifva sig kunna trolla, för att denna
göra sig respektade, och förtjerna sig födan
under sina förresier kring dandsbejdin.
Desja kunna afren några fina. tappfläsi
konster, hvarmed de göra litet hocus motus,
som för den ofaldiga Allmogan för ett fem
Trolleri. Till ex. när man lägger oformärtat
en sockerbit i tjernan, at krossgumman, ja
för gumman stakare tjerna hela dagen, och
det blir ändå alldrig smör. Om en man lägger
quicksilfver i degon, ja krossma bröd tecken.
ra ut ifrån tegnen. Och om man lägger
quicksilfver i ark gryttan, ja hoppa ar-
terna öppa ifrån. Gryttan. Kan väl fadant
vara ännu än Trolleri. Om man ströcker
Ratten om naps med Tobak, olja, ja gör hön
ätspilliga framprang och för ett fem ton för
dore förgjord. Om man tar ut spiken om
Knappal i Acter ändan på en K., ja börjer
Kon att sparka och hålla bräfsande i Fälsset,
tar man bort Knappalen ja blir Kon tegn.
igen. Om man tar en bit smör och lägger baka-
om Oronen, ja kan man denna Kram
vatten ut talgknifven. Om man tar litet
Kakfält i mun, och tuggar dermed en trampfärd
eller linne träd, låter tradan sedan torka i

hänges man en Guldring, på denna tråd,
och bränner af tråden med ett ljus eller med
ett ~~starkt~~ stickblest, så hänges ändå Rin-
gen, kvar på den afbrända tråden. Sådant
kan för den enfaldiga Almqvist icke vara
annat än trolleri. Och derifrån härstämmer
för det mesta Almqvists afrestingelse om
Trollkonstens iestbliga tillvord. Almqvist
änser i Allmentet Alla Tassepelerkon-
sten för veritabel trollkonst. Man tror att
en sådan der Tassepelerare förvänder synen
på folk. Därför kallas också all Tasse-
pelerkonst för svartkonst, och Tasse-
peleraren själv får heta svartkonstnär,
på finska Silmän käändäjä, det vil-
saga en, som förvänder synen. Jag kan
redan förut anmärkt; att de finska ~~kon-~~
och Lapiska näidornas uten twifvel kände
atskilliga hemliga, ehuru naturligt ver-
kande medel, som de sorgfälligt höllo hem-
liga för många, och denna slags Natur-
liga Magi tyktes hafva sitt Ursprung från
Indien och Persien, som var Magiernes
Upprinnliga hemland.

Fjärde och fjärfte delen af: Fragmenter
i Lappiska Mythologien, innehållande
Valda stycken af Lapparnes Sagokäf
der. —

S. 1.

Sagan hör egentligen icke till Mythologien,
få vidt, som någonting historiskt tros ligga till grund
för Sagan, då deremot Mythen är ett fötter af
inbillningen. Men gränsen emellan Sagan
och Mythen är ofta försatt, att bestämma, emedan
Sagan är ofta blandad med det mythologiska.
Man pläs därför bifoga Sagan, såsom
ett bihang till Mythologien.

Om Lappiska Mythologien icke är så rik på
föremål, som man kanske föreställt sig, få äro
deras Sago käfder få mycket rikhaltiga,
som man lätt kan föreställa sig, hos ett folk, der
Sagan är del samma, som Folkets Historia.
Mångan Lapp vintes afton förnotes vid en
Stokkell i Stogen med berättande af förti-
da Sagar, hvilka gått ifrån mun till mun
ifrån släkte till släkte. Och äro vintes aft-
narna långa, få räkka ut på sagorna till
ifrån Fju till två. Der fittes en gammal
Tant, af berättas med alfvorsans ton,
hvad som hänt i forna tider; Omkring hen
ne församlas sig den Myfiska ungdomen

af Lyfvar med fränd Utmärkandet.
Men ibland de många Sagor, som nu cirkulerar bland Lapparna, äro icke alla äkta; och vill jag: de äro icke af Lappstet Ursprung. Man får ofta höra talar om Prinsar, prinsar af Princessor m.m. men dessa äro härta af främmande Nationer (Svenskar, Norrmän och Finnar) som de Sagor, som äro Prinsar och Princessor finnas vida Utöfverljare uti Nyssända Nationer äro Sagokäpder, jag säger sig alldeles afseflödyt, att lura dem af Lapparne. Jag äro jag mig jäledes med jädane Sagor, som jag kan vara äkta, d. v. s. af Lappstet Ursprung. Men det lilla, som jag nu kommer att anföras, är troligen icke en tiendedel af det som ännu finnes: Folket minne.

§. 2.

Ett ibland de äldsta försmål för Lapparnes Sagor, är ett väsende, som de kalla Pädrak-njunnre, d. v. s. hund näfan. De föreställa sig, att det funnits människor, som haft en hundnos, eller att näfan hos detta folk varit bildad som en hundnos, hvar med de vädrade folk; Pädraknjunnre är människo kött, och det var därför ganska farligt, att råka ut för Pädraknjunnre. Men historien om detta

hundtiska människoväsende är ganska
dunkel, och alludever på en aflägsen
fortid, då Lapparne ännu troligen bodde
i Gränspaket af verkliga Särköphagen,
mehända i nordligaste delen af Asien.
I februari tiden har Pädnakrjunne blif-
vit förväxlad med den så kallade Hundtur-
ken, hvarom man får höra ätfilliga fabel-
berättas bland den Svenska Allmoget. Äfven
Svenskarnes hafva utpräggligen haft den
föreställningen om Hundturken, att han
vädrade folk, hvaraf örspåret: här lute
tar folk, tykes härleda sig. Svensk
Allmoges fabelaktiga berättelse om Hund-
turken är nästan utstyrd med Lapparnes
berättelser om Pädnakrjunne, och Finnar-
nes Koirankuonolainen, d. v. s. Hund-
Lapparnes Pädnakrjunne, och Sven-
skarnes Hundturk. Ännu går det en jägen
bland Allmoget: Gränspaket af Stockholm
att alla de Barn som inlemnas på Frim-
rare Barnhuset i Stockholm, fåtas
och fattas in till mat af Hundturken.
Och man skall uka så lätt taga inlands
Bonden ut denna inrotade villfarelse
ty han påstår att det är många, som ha
fett här det går till.

11 Man fatter Baman i ett Kar med gjunt
11 vatten; der ömsar man Baman fullsättes
11 och låter dem förblöda. Sedan fattas krog-
11 pane in i halftunnor, för att spegnas ut.

Här man bör på maken till historier, just i
närheten af civilisationens brännpunkt,
der man borde förmoda, att Allmoget
skulle vara uplystare än annorstädes?
Men erfarenhetens vittnar, att Allmoget
är både rå, vidkeplig och mest omoraliskt
i Grannskapet af större städer; ty en
ja grof och ohjugglig villfarelse skall
man väl förväntas ~~finna~~ föta bland Allmoget
i det fria Norrland, och knapt nog i Dags-
marken. (Jämför förtalet till andra delen af den-
na mytologi). S. 3.

Vill man föta efter Grundar og Uthöfnad till
denna ohjuggliga villfarelse, ja skall man
fäkerst finna den: den tanke, som Allmo-
get i Allmänhet tyger om Selsfordöfnad i
de större städerna, og hvilken tanke icke
läg vara ja. alldeles ogrundad. Mången
Omjint modes, som varit man om sine
Barns dygd, har icke tunnast hindrat de full-
växta dottrarna från att föta sig tynt i
kufvedstäden. Man onfällidig landsflykta
som skinner som mid till kufvedsta-
den, kömmer fullan obefläckad steri-
från; då icke allraff den mateligena

Lefnaden jämte den dagliga frestelsen, utan
öfren allmänna opinionen och Bemyndens hos
Regjysstraarne bidraget att utrota den fitta Gni-
flan af dygd, som den enfaldiga landflükens
kan hafva haft med sig hemifrån. Utvädas
då Naturligare än den förmodan, att
Mödrarne på landet föka förämnas sina
Uppväxande Barn från Bolkholms lif och
med fäderna der ohyggliga historier, som
borde komma tvänje öfvelld att häpnas och kist-
na öfres fitt ödel, om nöden skulle tvinga hem-
ne, att fötta in fitt olyckliga Barn från Fri-
murars Barnskulet.

Jag har ike hört mer än en Speciel händelse
omtales af Lapparne rörande Pädnakerijer
ne, men som denna händelse omtales nästan
lite af Lappas och Svenskas, så är det
oviss, om berättelsen är ursprungligen
Lappsk. Berättelsen lyder således: En flük
hade villats bort, och kommit till Pädnakeri-
njunnes boning. Der var blott karringen
hemma. Hon beklagade den Arma flükens
öde, emedan hennes man Pädnakerijunne
eller Hundturken skulle förmodligen
äta upp henne när han komme hem.
Omellertid försökte Pädnakerijunnes
karring, att göma flükens under sina
kläder, men när Hundturken kom
hem, började han genast dra vädes
efter flükens, och föde till karrin-

gon: "här luktar folk." Röringen
förebär väl allskanda, som utgått, men
tordes icke hafva flitken längre hos sig, u-
tan flöte ut flitken oförmärkt, och bad hen-
ne fly. Emellertid nöjade Pädnatsnjunne
allestans i rummet, och när intet folk fann
det, så gick han ut, och som han var jä-
tes på sitt vädskorn, så kom han snart
på flitken, som. När flitken nu hörde
att Pädnatsnjunne kom efter henne
hoppade hon i förfärdskelfen ner ifrån
det bro och gömde sig under bron. Då
detta gått förvillades Hundturken ifrån
spåren, och flitken blef frälst.

Pädnatsnjunne bestrifves såsom ganska
stor och förfärdelig. Utom det, att han ka-
ndast att ben och ett öga i Dönnan.
En stor afvigstas Gran hade han till köp.
Så föreställes han af Lapparne. Men
Svenflarnes Hundturk, by Finnsone,
Koiran Kuonolainen, föreställes som
en vanlig människa utom hundnosens
samt den egenheten, att han är my-
cket begifven på människors kött.

§ 4.

Lapparne tala väl ofte om ett stort och o-
formligt väfande i människors ryggar,

hvilket de kalla Jeettaris, men jag är nä-
stan rädd, att både namnet och begreppet är
lånat af Grammaer. Jeettaris skall betyda
Gätte, afvensom Finnarnes Jatuni är
på beskrifning gammal väfande, som Sven-
rikes löfs stens, som blifvit pångade af
Gättar från långt aflägsna fjell, afven-
som vissa fjellpretter, som tillfälligtvis
fätt en människas liknande Skynad, tros
vara förtända Gättar. I Tornea lapp-
mark har man äfven namn på ställen
af Jeettaris, till ex. Jeettaris tjelke o. v.

Gättens ryg, Jeettaris järkä o. v.
Gättens myra o. v. Ungefärligen en mil
nedanför Karejuando finnes en stor hålla
som ströter ut i Elven, och för ut som
en stenbro. Denna hålla tros vara dik-
tad af en Gätte, som ville göra sig en
bro öfver elven. Deraf har stället fått
namn af Jatuniniva, o. v. / Gättestråkan
samt Jatunijuando, Gättefelet.
Så kallade Gätte Grytor, eller flor och
mindre af vattnet svarfvade runda håll
Bergs hållen finnes på flere ställen i
Lappmarken vid Stromfors, men dessa
håll anses ike af Lapparne så som
Gätte Grytor, utan de kallas

Kadriha pafatim kaarre, d. v. f.
de Underjordiskas eller Bergfruans trättfat.
Annars har Yeettanis icke stätt i något fin-
ligt förhållande till Lapparna, ja vid man kan
fluta af Sagornas innehåll by tyfste. Yeettanis
har mera varit ett föremål de små Människor-
nas beundran för sin stora Statur, och ofantli-
ga Kraft. §. 5.

Ganander menar, att Vinnarnes Kale-
van Pojat, voro af Jättefläkt, och några
vanliga Människor måtte de icke hafva va-
rit, Alldentund en Kalevas dotter kunde
taga häft och Karl jänte plojan i sitt för-
kläde, och fråga sin moder: hvad är det
här, för en Torndyvel, som jag fann des-
rite på marken; han höll på att böka
i Gorden; Kalevas Hustru skall då hafva
Svarat: bär bort den mine Pija; Vi måste bort
från detta land, och fäderna komma att bo
här. Det kan man säga var något till mö;
som kunde bära häft och Karl jänte plo-
jan i fortela, och tyckte ändå, att det icke
våga mer än en Torndyvel (Scarabeus).
En fadan mö måtte åtminstone hafva
 varit dubbelt större än den stora Lappflie
 kan i Arvidsaur, hvilken redan för ut som
 en Jättequinna; eller som ett Myths-

logiskt väfanda, Upprunet från fortiden.
Hon är nu 21 år gammal, och har under
sina utländska resor icke träffat mer
än en Karl af sin längd, som lär utgö-
ra 13 quarter och 3 tum. Hon är tillika propo-
sitionerlig öfver hela Krognen, och ser trö-
respectabel ut; hon har tagit öfver ett Ny-
bygg på gransen emellan Lycksele och
Arvidsjaur i Umeå Lappmark, hvar-
hon uppehåller sina gamla föräldrar, och
frukt lär hon hafva, att få man; emedan det
icke finns någon Karl, som vägar sig
ihop med en sådan Jättequinnas
är annars jäktmodigt till finnes, och Religios
fämd; men blis hon reth på vega vanliga
människor i hennes naglar icke mera än
Lapplandskas. Utom sitt modersmal, som
är daggstean, talas hon öfver ren Svenska
och ägar klädd, som en svensk Bondflicka.
Det troas, att hennes föräldrar härvidt
hennes moder försett sig under grofsofan;
hon hade blifvit föränd af sin egen flug-
ga, under det hon förändes i en
Känet. Detta är föräldras lute i en
som hennes föräldrar och Syssla är öfver
pysslingar, som dagvar vanligen gläda
vara. — Då öfver daggmarken haft flera
Jätter och Jättequinnor, hvarom Sagorna
vittra; och denna daggmarken efter några
tiotal af år icke mera är till, så tyckes

den beffrifning jag nu gifvit öfver henne,
här vara på jits rätta ställe. Jag hade förledan
vinter (1644) tillfälle att noga betrakta
denne yättilika quinna, och ston öfver
tillfälligtvis, att meddela henne rättvarden.

§. 6

Ett mera menniskolikt väsende var
Lapparnes "Stalb" eller "Staallos" som
olckjä gerna ät menniskor, och därför
stod i ett fiendligt förhållande till
Lapparne; men ehuru stor och stark
"Staallos" var, som han likväl ofta till
korta för de små menniskorna, om-
dan han föreställes vara så tafatt och dum,
att han låte narra sig af de små poik-
bytingar, hvilka händelsevis kommit i
Stallos våld. Dessa små ilmariga poik-
bytingar, som blifvit fängade af Staallos,
kallas på Lappiska: "Astkovis" hvil-
ket ord man vanligen anser litetydigt med
Svenskarnes: "Ast-Fis", en yänder ilma-
rig poike, som putit i spisen sin mätta
till og gräfit: astan, och endast funde-
rat på illspråkiga uttåg og trälmstige-
ken. — Det trände öfver, att starka Lap-
par utmanade Staallos till orriges kamp
och om Lappen segrade, blef han
ägare af Staallos quarläten pass;

Jom mest beford i silfver. Sådant silfver
kallades "Stalo-Silba". Detta "Stalo-
Silba" finns ännu hos vissa Lappfamil-
jer, der det gått i arf från man till
man, af beford af tenapper, och fjernor
eller fjärrnen, som Lapparne hafva
på Gina bätten; men former på dessa
silfver pjefer är mycket annorlunda,
än de former, som nu brukas. Så hän-
der det äfven, att Lapparnes söner
de det äfven, att Lapparnes söner
ingings ätterskap med Staallos
döttnar eller tråk om; tvadan det icke
ke länge sedan var en Lappkärning
i Juktkasjärwi, som räknade sina
Anor ifrån "Staallos" i 24de led. Om
man räknar 4 led på hvert århundrade,
skulle den Stallo, från hvilken Lapp-
kärningen tror sig härstamma, hafva
lefnad omkring år 1000 efter Christi
födelse. Läjaren torde, ja väl härpå,
som af följande Säger inhämta, att
med den "Staallos" som nu Allmänneff-
amtalas af Lapparne, ingenting an-
nat kan förfas, än gamla Vitein-
gar, eller förfas, än gamla Vitein-
och Sverge härkomst. Som hade rymt
till Lappmarken och Finnermarken,

kvareff de Uppetöllo sig med plundring,
bland Lappamer. Enligt Bloms resa, förs
viges ännu den bytettsane Norrskes
Räfvoren Thores Bloms Graphög ej
långt från Tromsø i Nordlandet.
I Røpingen Tromsø finnes ännu
en Vikiinga borg, innow hvilken
nuvarande Fjellförvattene har sin
byggning. Enligt Letterstedts resa,
quens Umeå Lappmark, har man verk-
ligen, ~~älskligt~~ innow Lappmarken
område, funnit Jädnare järns pjäser,
som blifvit burna af de forna Götternas
eller gamla Svernpamer, och de äfven uti
Lappamer berättelser om "Staal" före-
kommer ordet "Ruorode Kapte" d. v. s.
Jernspjorta eller Jern mantel, som "Staal
le" ~~är~~ bar på sig; ja har man här tydligen
ett "Bärspjorta" med sin "Jern-spjorta" och
sin "Brynja" framför sig. Äfven den
adla Hjelte-Jädnen hade "Staal" att,
när han engång var plagad af en Lapp-
kämp, ja sig han ike och ej egoli; uti d. h.
stilla och väntade, medan Lappa-Käm-
pen häntade sin yxa eller knif, för att
Kanonera honom. Detta allt tyfver tyg-
ligen på gamla Vikiinga dater; sedan det
heter i Trithioffs Saga; Det skall ej hin-

der bringa, gå du och tag din solinga; jag
ligger här jag lög.

S. 4.

Stallo och Pätto Pädnje.

- "Vid en sten ej långt söder ifrån Gellerörens
(i Luleå Lappmark) som för detta varit
"Nederby Lapparn" Stuoramus Passé (för-
"sta Helgedom), likasom Stenen på Aras
"Ärve varit Paitum Lapparn", ligger en
"stor järnåra, som ingen roff skall kunna
"bita på. Sålunda äro här på det fattet
"kommit dit, att då en Lapp i äldre tider,
"vid namn Pätto-Pädnje, kommit att
"drabba ihop med en stallo eller Yätton
"som han märkte hafva tillhåll med
"sin dotter*), men kunde ej blifva honom
"öfvermäktig, har han anropat denna
"Stenen om hjälp. Men emedan Yätton
"gjorde det samma, kunde ingendera
"få öfverhanden; ty all, hvad Lappen
"lofvade ut, att gifva åt sin hjälpsone
"det lofvade också Yätton. Omhinder
"lofvade Lappen sig vilja gifva åt Ste-
"nen, och i det samma blef han honom
"öfvermäktig, så att Yätton måtte fatta
"lifret till. Ifrån den tiden har yrans
"blifvit beständigt vid samma ställe. --
"Såna äro blef öf. höften 1749 af en
"Kaitum Lapp borttagen, som skall säga
*) Om detta Rom kan således unies värdet,

"lofvat i desz Ställe lägga diå hornen
"och benen af en oxren, Det han och förmodade
"gen gjort." Höjfr. Cap. 11. v.
"att anedan Lappen hade sin Kaja bredvid
"en myra, öfver hvilken han, dotter dagligen
"gick, blef han varse, att hennes fötter allid
"blefso våta, och förstod gäledes, att Stallo den
"skulle öfver myran."

S. 8.

Denna berättelse har jag i min Barndom
hört litet annorlunda berättas i Brilskjök
af samma delad Lappmark. Det skall
hafva varit en Fiffas- Lapp, som dagligen
gick ut sine häst i sjö. Endag fann han
en stor sten i sin båt. Lappen, som genast
förstod, att det var Stallo, som på detta
fätt ville pröfa Lappen, styrka, lösfade
vara mycket ond öfver detta upptåg, för
at Stallo, hvilken han visste vara i grann
skapet, samt kastade Stenen ut i båten
med följande uttåtelse: Du fördömda Stallo!
den här Stenen misst i Skallen på dig.
Lappen lösfade gäledes icke vara föruerli-
gen rädd för Stallo. Men följande dag,
fann den en större sten i sin båt.
Denna lösfade Lappen ut i båten
med samma uttåtelse, som dagen förut.
Den dagen hade Stallo liggt en stund
för sten i Lappen, båt, att Lappen
med munda förmodade vältra den samma

ur båten. Nu tog Lappren, ty han förstod
att det gällde lif eller död. När Lappren
hade viltjat sina nät och kom till bat-
lämningen, så stod Stallo där på strand, och
manade ut Lappren. Det blef således
Napptag emellan de 2 karlarna.
Men som Lappren kände, att han ikke vade
med sin vottbande, började han lofra
allebranda åt Porse; men Stallo lofra-
de det samma eller något, som var af
lite värde, och derfor hade Lappren, loffe-
ingen verkan. Till slut lofrade Stallo Lop-
pen, hufvud åt Porse; så föll Lappren
som på ten. Stallo nämde like lofra hela
Lappren åt Porse, emedan han förmodli-
gen ännu göra sig en god middag af
den öfriga teroppen. Då hoppade
Lappren upp och lofrade åt Porse
ikke allhaft hufvudet af Stallo, utan
öfrun hela teroppen och yran med. Det-
ta löfte verkade. Stallo blef plagad
och låg stilla, medan Lappren
gick efter Stallo, yran, hvar med sin
hugg hufvudet af Stallo. Men emellan
Lappren samt verkstället fick öfrun
löfte, och bära Stallo dör till teropp
jänte yran till Porse, hade öfrun
hemnavarande-reden flytt ifrån bå-
ten, emedan de trode, att Lappren var
öfrun, eller han dröjde sig
länge. Det är oförskämt, om detta var

Jamma berättelse, som den af Högström
anförde, men mycken likhet tyckas dessa
berättelser hafva.

S. 9.

En Askeovis narrar stallo.

En Askeovis hade på något ytt villats
bort ifrån sitt hem, och kommit till stal-
los boning. Denne Stallo hade får och
kus; men som Stallos fed var, så han
fick i någon ydander vitsbyting, att fört
hafva Askeovis hos sig någon tid, för att
goda honom, och sedan äta upp honom,
så hittade Askeovis på ett listigt knep,
att göra Stallo blind. Stallo sågade nem
ligen vara mycket klarlynt, och föregaf
att han såg allehanda förunderliga sa-
ker på långt håll. Stallo försökte
att peka ut funnne håll, men in-
genting såg han. Då frågade Stallo
af Askeovis: hos på min Gorja! huru
har du blifvit så klarlynt? Jo!
frarade Askeovis: jag har kätit spöna
smält bly i ögonen. Nej kära; håll
litet smält bly i mina ögon också,
(Jade Stallo); jag vill så gärna bli
klarlynt. Askeovis: Nej: Du kan in-
te tala stot: det gör så ont. Jo men
jade Stallo: jag vill tala Allting, bara
jag bli så klarlynt som du.
Askeovis mätte således lifsom mot sin

vilja, stona smält bly i Staalos Ögon. Han
bad Staalos lägga sig vid öppnen. Derpå håll-
de han förff i ena ögat. Staalos jämrade
sig, men fäste ändå. Käre! Skynda dig, och
håll fort öfwen i det andra ögat. Askovis
så gjorde. Nu! fäste han, kommer du att
vara blind en tid, tillo Ögonen vara sig
(undergå pupperation); men sedan den ti-
den blir du riktigt klarfynt.

Emellertid måste nu Askovis få för
kuskället medan Staalos var blind. Han
tog en fet quise af Staalos får, och fäst
de den; derpå tog han öfwen Staalos
gamla hund och kaporerade den. Om
quallen kokade han fett för kött i en
grytan för sin egen räkning; men i den
andra grytan kokade han hund kött
för Staalos räkning. När det nu blef
quallsdag, så öfste Askovis upp hund-
köttet åt Staalos, men själv spisade
han det feta för köttet. Nu hörde
Staalos, att Askovis ut med jäden god
smak sin mättid, medan han, egen tan-
der tenykt ville bita på det feta
hund köttet. Staalos frågade således af Asko-
vis: hör på min Guds! Hur kommer
det till, att det skärkas så under mina
tänder, och du smakar? Dinna fråga
lyder sålunda:

"Koktes van Dardnam vall fjärr
"Ka fjärrak, ja mon stauka stau
"Kam". Appovis försörjning lik-

giltigt till usjakt, och måste vara nöjd den
med.

Emellertid märkte Staallos, att han var
bedragen af Appovis, då den utlofvade
telafyrthelen inte ville infinna sig.

Staallos tänkte således perra Appovis
och betala honom för hans bedrägeri. Till
den ändan bad han Appovis gå in i

fårhuset, och räkna Staallos får. Appo-
vis tänkte: må göra; gick jä in i fårhu-
set, men Staallos, ehuru blind, kom straxt

efter, och stälde sig för dörren. Ah ha!
tänkte Staallos; nu har jag dig i fallan,
du skall väl inte gå till fjärra och

men Appovis lät sig just inte betomma.
Nu, sade Staallos skall du släppa ut
alla mina får, men ett i fänder, och

min stora Gumpen skall du släppa ut
till fjärr. Jo, jo! sade Appovis: det skall
jag. Emellertid lät Appovis fåren, det

ena efter det andra, passera ut genom
dörren mellan Staallos ben; men

fjälft tog han och drog hinnen af Staal-
los stora Gumpen, och när det blef
Gumpens tur, att gå ut, kröi Appovis
i Gumpens hinn, och mofade jä ut

mellan Staallos ben. Oh hä! Jäde Staal-
lo, och klappade på sinnet, Du min
Sjora Gump! Till slut jäde Staallo:
Kom nu hjälps ut min Gorja! Då ropade
de Apkovis: Jag är ju redan länge se-
den rita.

Denna historia har något fyfserstycke
med Ulysses och Polyfem i Grottan.
§. 10.

En Apkovis pröfvar Staallos styrka.

En Apkovis hade en gång villats bort,
och kom till Staallos boning. Nu tänkte
Staallos, som vanligt, göra sig en god måltid
af Apkovis, men som det alltid var
Staallos sed, att först pröfva styrkan,
innan han angrepe någon, så jäges
Staallos en vacker dag af Apkovis: hör
på min Gorja! hvor ska vi pröfva
vår styrka? Vi ska försöka, att stöta
vår hufvuden mot ett träd, så länge
hvem som kan stöta hufvudet längre
eller djupare in i trädet. Må göra
jäde Apkovis. Nu stöter Staallo sitt
hufvud i trädet, så det blir en stor Grop
i veden. Försök du nu min Gorja, säger
Stallo. Nej, försök i morgon, svarar
Apkovis. Emellertid tar Apkovis, Staallo
oh stånke, och gör några urholkingar
här och där i träden rundt om kring,
fyller sedan dessa hål med luff, järn

parfar in barken på sitt ställe, ja att
träden tyktes vara orörda. Dagen der-
på jages Askevis: Nu skall jag försöka
att flyta mita hufvud i träden; elstjär-
springer han än mot det ena, och än mot
det andra trädet, och stöter in hufvudet
ändå till kronen. Staallos blev alldeles
~~en~~ förvånad öfver hans styrka,
men vill ändå pröfa vidare: Vi ska
försöka jages Staallos, att kasta den
här isbilen! ett spjutlikt tjockt järn,
kväms man vakar opp hål på isen)
opp i luften; få se, hvilken förtä-
ftar den någor. Der på kastar Staallos
isbilen så högt, att den knapt syntes.
och jages ut Askevis: försök Du nu
min Guds! Då gör Askevis till sig, och
jages: Om jag fattas i din bill, skall
jag kasta den så högt, att den skall
fastna i molnena. Nej nära! ha int
bort bilen min, jages Staallos. Alltså
slapp du Askevis, att pröfa sin styr-
ka med bilen.

Derpå började Askevis att vrida vidjon.
Hvad skall Du göra med de där vidjorna? frå-
gar Staallos. Jag skall bär bort filpnen
bodar din, svarar Askevis. Nej fötala dej;
gör inte det min Guds! Gaa! jages Aske-
vis; var du fyller min ~~hufvud~~ med

silfnes, ja skall jag lata bli; men an-
nerst --- Jo! Jo! Jo! min Guds. Du skall
ja hatten full med silfnes. Nu tar
Apkovis, och gräfer en grop i mar-
ken, på ja ut hatten fulla ut sin
hatt, och fätter den på hålet i skottkan
och befäller Stallo bära hatten full
med silfnes. Stallo, som redan blif-
vit rädd om lifvet för ~~ta~~ en färdan
hessa lysse, måtte göra efter befäl-
ning, och fyller hatten med silfnes, ja
drög den an var. "Ja! men nu skall
du också bära detta silfnes dit jag
befäller," säger Apkovis. Stallo måtte
lyda. Apkovis lägger silfnesbördan
på Stallos rygg, och fätter sig hjälp
på, och befäller Stallo gå fort. Stallo
lo skakad trott, går ja häftigt med
den tunga bördan, att han prattlar
blod, och ändå tycker Apkovis, att
han går ja fäkta. Denna historia
tycker mest gå ut på, att göra gånk af
Stallo.

S. 11.

En Apkovis narrar Stallo, att fly
från hus och herr.

En Apkovis hade villat, bort, och räkat
ut för Stallo. Stallo hade efter vanligt
heten denna Apkovis hos sig nägonstid.

för att goda honoris. När nu Staallo
tyckte, att Appovis hade fått någon unda
hull på sig, tänkte han en vacker dag gå
ra sig en speck af honom. Han befäller då
Appovis att gå efter ett Spett ifrån Skogen.
Appovis går, men som han nästan är ute,
hvertill detta Spett skulle brukas, få häm-
tar han några råa och krotliga videquif-
ter ifrån Skogen: "det duger inte" säger
Stallo. "hämta bättre Spett." Appovis går
då återigen till Skogen, och kommer till baks
med några krotliga videquifter. "Finns
det inte bättre Spett i Skogen," frågas
Stallo. Nej, svarar Appovis: jag finner
inte bättre. "Ja! få måtte jag få väl gå
hjäl" säger Stallo. Nu stiger Stallo
upp och ämnar gå till Skogen, men medan
Stallo ännu var mellan dörren, frågas
Appovis på Lappiska Naturligtvis, ty
Lappiska för för, också Stallo: "Aijam,
"Aijam, mastes tän onemusta palak?
d. v. j. Söta Farfar! hvad är du mest
radd för?" "Spidaquoleff" svarar Stallo
d. v. j. för hväs-fisken. (N.B. med "hväs-
fisken" menas här Ormen, och Stallo
föreställes alltid vara fästligt radd för
detta djur.). Medan Stallo nu var i Sko-
gen, för ett fjärra sig ett Spett, hvar på
han tänkte peka Appovis, tog denne, och
snodde ihop några friska ylletrådar, och

knöt dem fast i Staallo's Silfversäck;
och kaptade de raa Videquittarne; som
han själv räknat hem från Skogen, på
Elden; deraf blef ett kväfarande och ljudande
i elden likesom af Ornar. När nu Staallo
kom hem från Skogen, sade Affkovis:
Aijam! Aijam! Kula ljuda gvaltes.
D. v. j. Hör du kväfsippen! Farfar! Staallo
blef lyfnade, och som han hörde ljudande
af de raa Videquittarne på Elden, så blef
han förskräckt, och trodde, att kaset eller
Katan var full med Ornar. Han rusar
då genast upp, fattas i sin Silfversäck
och tänker på flykten; men i det
samma ropade Affkovis: "Hej! Ja du Far-
versäck!" Som nu Staallo kaptade ögat
på Säcken, och så så de parva yllebrä-
dane, som Affkovis hade bundit fast i Säck-
ken, så trodde han, att det var Ornar,
som drängades i säcken. Då blef Staallo
ännu mera förskräckt, och kaptade
Silfversäcken ifrån sig, sprang ut på
en dörr, och sade: "Nu häppar jag ifrån
den ora kullen till den andra!"
Således blef Affkovis egare af Silfvers-
Säcken, och frätste till ut genom lif.

5. 12.

Dättja Dädnje hämnar sig på
Staallo.

Det var en Lapp Gubbe, vid namn Dättja-
Dädnje, som hade flera barn. Nu hände
sig, att Lappens barn försvunno, det

af gammel poiken. Staalloos hennie
Soner stå der åfren och betrakta, huru
Staallo frikas på träget. Nu var träget
já vida färdigt, att det endast tar frades
en liten tillplåning med verktyxan;
ett jern, som fer ut som ett gräf-
men detta verktygg sakade vara i Kå-
tan. Då säger Staallo åt sin Älsta
Soni: "gå du efter verktyxan ifrån Kåtan."
Poiken gick och sökete, men fann ikke
verktyxan; ty Gammel poiken, som
hängde i Kåtareppan, hade redan
gåmt endan den. Då säger Staallo
åt sin mestertja Son: "gå du efter
yxan; kanske du finner den bättre!"
Åfren han gick, och sökete; men fann
intet. till slut sade Staallo åt den
yngsta Sonen, som annu var en liten
poikebyting: "gå du och sök yxan;
du finner den. sök den!" Poiken
gick och sökete, ~~men~~ han fann väl
ikke yxan; dock kunde han ikke hålla
sig från att betrakta Gammel poiken
som hängde i Kåtareppan; och som
han märkte, att Gammel poiken bli-
kade, já kom han ut med Jädan fort
ifrån Kåtan och sade: "Dåres påttja
Galmeh vall-jillaclih". d.v. / Gammel
poiken, Ögon glindra (äro klara).

Stallo förade: "paaja; juddamin lä the
d.v. f. han håller på tena opp då.

Nu måtte Stallo hjälpa i Rätary
för att göra rätt på verktygen: men
Gammelpoiken hade emellertid gjort
sig lös ifrån Rätareppan, och stod nu
med verktygen i hand bakom dörren:
och juff som Stallo tittade in genom
dörren, fuk han ett hugg i nackten
af Gammelpoiken, så att han dånade,
och blef der liggande. Då togs alla
Stallos söner till flykten.

Under allt detta var ike Stallo
gluffru hemman. Han föreställes i Sagor
na som en arg och elak karring, som
suger blod af folk lik som en vamn-
purr; och detta blod sugande verk
ställdes honom med ett "pugror", som
kallades "Reuowde pätjä" hvarom
frändeles mera. Stallos karring
kallades därför på Lappiska: "Lutak
d.v. f. Vägglus: stundom kallades
honom "Reittagis" d.v. f. hvilket ord är
fränt att förklarar Gammelpoikens
tänkte ifrån hämnings hämne. Han
klädde på sig Stallos kläder, och ledade
fönder Stallos kropps. Dessa gjorde
han opp sig, och fätte på Gryten, fänk
kötade en del af Stallos kött, för

att dermed befrifa Kärningens, när
hon skulle komma hem om quallen.
Så som Stallo Kärningens föreställes vara
lika dem, som Stallo, och för deppu-
ten mycket illa, så kunde hon ej be-
aromat, än att det var Stallo's hjälp,
som behöllade med Koket, grytan,
När det blef quallen dags, öfve Gam-
mel poikeus opp köttet, och gaf Kär-
ningens sin del, samt underättade henne
att han nu ändteligen fått en rar spets,
nemligen hjälpa Gammel poikeus.
Kärningens af öfve smakade, men
jade uttelligens: "Koktes taatta
maales njadda, the ko tattak
eettja? S.v.f. Huru kommer det
till, att denna Kokningens smaker
som du hjälpa? Gamm. el poikeus
svarade: Ah! Vaiipa mä tiet-
tjeram tjakkativ: the ja tappo?
S.v. Jag svar mig titet. Vill fin-
gret, (då jag hade köttet i grytan)
deraf har val (Kokningens fatt
smak). Sedan Kärningens fälunda
genom denna förklaring blifvit
trankiligrad, så Gammel poikeus
att henne förf att jag val rätt
af Stallo's kött, och derpå kapo-
nerade han henne.